

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

กองทัพภายใต้บริบทของกระแสการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่รวมทั้งรัฐบาลกำหนดแนวทางการปฏิรูประบบราชการและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่มุ่งเน้นการดำเนินการโดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน กองทัพบกมีหน้าที่สำคัญในการเตรียมกำลังทางบกและป้องกันราชอาณาจักร จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนากองทัพให้เจริญก้าวหน้าและมีศักยภาพพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์สอดคล้องกับนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของรัฐบาล และกองทัพจะสามารถทำหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีลักษณะสำคัญ

3 ประการ คือ

1. มีขีดความสามารถในการรบสูง ซึ่งหมายถึง การมีอัตรากำลังพลที่มีคุณภาพและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย
2. กำลังพลมีขวัญและกำลังใจสูง ไม่มีสิ่งใดมาทำลายขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเขาได้และต้องยึดมั่นในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด
3. กองทัพจะต้องเป็นที่เชื่อมั่นและเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนในชาติ และได้รับความร่วมมือร่วมใจในการสนับสนุนกองทัพเป็นอย่างดี

กองทัพของทุกประเทศย่อมประกอบขึ้นด้วย "กำลังพลและยุทโธปกรณ์" ดังนั้น ประเทศใดที่ประสงค์จะพัฒนากองทัพให้สมบูรณ์เจริญก้าวหน้า และมีขีดความสามารถที่เหนือกว่าประเทศที่อาจเป็นคู่กรณีในการทำสงคราม จำเป็นต้องเร่งรัดพัฒนาองค์ประกอบของกองทัพทั้ง 2 ประการที่สำคัญในข้างต้นให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น แม้กองทัพบกได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนา "ยุทโธปกรณ์" เพื่อให้มีความทันสมัยมีประสิทธิภาพในการรบตามกรอบงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาล แต่กองทัพบกยังเล็งเห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งกว่ายุทโธปกรณ์ก็คือ "กำลังพล หรือคน" ซึ่งเป็นผู้ใช้ยุทโธปกรณ์ที่จะต้องมีความรู้ มีความสามารถ มีอุดมการณ์และความเสียสละ อีกทั้งต้องได้รับขวัญและกำลังใจที่ดี จึงจะทำให้การขับเคลื่อนองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการบริหารงาน และการปฏิบัติงาน

กำลังพลหรือคน เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุภารกิจหรือไม่บรรลุภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยเหนือได้ ปัจจัยด้านกำลังพลหรือคนเป็นเครื่องจักรสำคัญที่ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นมาไม่ว่าดีหรือไม่ดีก็ตาม ดังนั้น หากคนเรามีความรู้ความสามารถมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด มีความมานะพยายามและรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเองแล้วผลงานที่ออกมาก็จะประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรนั้นเจริญรุ่งเรือง ในทางตรงกันข้ามหากกำลังพลหรือคนขาดความรู้ความสามารถขาดความตั้งใจ และความร่วมมือในการปฏิบัติงานแล้วผลงานที่ออกมาอาจจะประสบความสำเร็จไม่ได้

ขวัญและกำลังใจเป็นสภาวะทางจิตใจของแต่ละบุคคลที่จะทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกัน มีความมั่นใจที่จะทำงานให้สำเร็จและพยายามร่วมมือต่อสู้กับอุปสรรคที่มาขัดขวางอย่างสุดความสามารถ ขวัญและกำลังใจจึงเป็นเสมือนแกนกลางของบุคคลในอันที่จะอุทิศกายและใจในการทำงานให้แก่องค์กร และที่สำคัญหากองค์กรใดมีสมาชิกที่มีขวัญในการทำงานต่ำ ก็เป็นที่คาดหมายได้ว่ากิจการงานขององค์กรนั้นย่อมไม่บรรลุผลสำเร็จ และสร้างความล้มเหลวในที่สุด ขวัญและกำลังใจในทางทหารเป็นเสมือนอำนาจกำลังรบที่ไม่มีตัวตน ที่จะส่งผลต่อการชนะหรือแพ้ในสนามรบได้ อีกทั้งขวัญยังเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงสภาวะผู้นำของผู้บริหารในองค์กรนั้นด้วย

นอกจากนี้ ขวัญกำลังใจยังเป็นการสนับสนุนและจูงใจให้สมาชิกมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในกิจกรรมการงานต่าง ๆ ขององค์กรและยังเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ในการปรับปรุงองค์กรให้ดีขึ้น จะเห็นได้ว่าในองค์กรที่มีสมาชิกที่มีขวัญและกำลังใจดีจะมีบรรยากาศการทำงานในหน่วยงานที่แจ่มใส ร่าเริง การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง น่าเชื่อถือ สมาชิกมีความสนใจในงานที่ตนเองรับผิดชอบ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะต่าง ๆ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และทุกคนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลืองานพิเศษด้วยความเต็มใจ ส่วนลักษณะของสมาชิกในองค์กรที่มีขวัญเสีย จะมีบรรยากาศในหน่วยงานไม่แจ่มใสมีการทะเลาะกันในหมู่เพื่อนร่วมงาน มีความเฉื่อยชา ความล่าช้าของการปฏิบัติงานเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ งานมีความผิดพลาด เชื้อถือไม่ได้มากขึ้นผิดปกติ ขาดงาน ลางานมากกว่าปกติ มีการลาออกหรือย้ายไปอยู่ที่อื่นด้วยความสมัครใจในอัตราเพิ่มมากขึ้นอย่างผิดปกติ ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเย็นชาต่อผู้บังคับบัญชา ไม่มีการเชื้อฟัง ไม่สุภาพและมักแข็งข้อหรือขัดคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเสมอ มีคำร้องทุกข์หรือคำร้องเรียนมากผิดปกติ

ขวัญและกำลังใจมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นอย่างยิ่ง ถ้าขวัญและกำลังใจของบุคลากรที่ทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวมย่อมส่งผลให้งานของหน่วยงานนั้นดีตามไปด้วย การที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้หรือการทำงานร่วมกันของบุคคลหลายๆคนจะต้องมีขวัญและกำลังใจในการทำงานที่ดี มีความเต็มใจในการทำงานและมีความสุขกับการทำงาน รวมถึงให้ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและมีความรู้สึกอยากทำงาน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องรู้ให้แน่ชัดว่าอะไรคือสิ่งที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่พอใจ การที่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะเกิดความรู้สึกพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้ต้องอาศัยสิ่งจูงใจ และการที่องค์กรใดมีสิ่งจูงใจมากผู้ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นย่อมจะมีขวัญและกำลังใจมากขึ้นด้วยเช่นกัน

กองพันทหารช่างที่ 302 เป็นหน่วยที่จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งกองทัพบก (เฉพาะ) ที่ 259/25 ลง 22 กันยายน 2525 ตามอัตรากิจจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์ (อจย.) หมายเลข 5 – 11 ปฏิบัติงานเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านการพัฒนาประเทศในยามปกติ และปฏิบัติงานสนับสนุนการรบตามแผนป้องกันประเทศในยามสงคราม มีที่ตั้งอยู่ที่ค่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ตำบลสมอแข อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นหน่วยในสังกัดกองทัพบกภาคที่ 3 รับผิดชอบการสนับสนุนงานทางการช่างทั้งในยามปกติ และยามสงครามให้กับกองทัพภาคที่ 3 ในเขตพื้นที่ภาคเหนือทั้งหมดของประเทศไทย มีภารกิจตามอัตรากิจจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์ คือ สร้างและฟื้นฟู ถนน สนามบิน ระบบทางท่อ โครงสร้าง และระบบสาธารณูปโภค และช่วยในการปฏิบัติการกู้ภัย อุกเขิน สถานภาพกำลังพลที่ได้รับการบรรจุจริง รวม 632 คน ประกอบด้วย นายทหารสัญญาบัตร 27 คน นายทหารชั้นประทวน 386 คน และพลทหารกองประจำการ 219 คน สถานภาพยุทโธปกรณ์ที่สำคัญ ประกอบด้วย ยานยนต์ล้อ ได้แก่ รถสัมภาระ, รถยนต์บรรทุกเทท้าย, รถลากจูง, รถปั้นจั่น, รถตักบรรทุก, รถเกี่ย, รถรดน้ำ, รถบดเส้นสะเทือน, รถบดล้อยาง รวม 130 คัน ยานสายพาน ได้แก่ รถโกยตัก, รถถากถาง รวม 30 คัน

จากภารกิจและขอบเขตพื้นที่ปฏิบัติงานที่ต้องรับผิดชอบดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าข้าราชการทหารในสังกัดกองพันทหารช่างที่ 302 จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างสูง เพราะต้องปฏิบัติงานก่อสร้างที่ต้องใช้เครื่องจักรกลหนัก ซึ่งผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีทักษะ และความรู้ความชำนาญความรับผิดชอบอย่างสูง รวมทั้งจำเป็นต้องมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างดียิ่ง เนื่องจากต้องรับผิดชอบปฏิบัติงานครอบคลุมในเขตพื้นที่ภาคเหนือทั้งหมดของประเทศไทย โดยเฉพาะงานก่อสร้างในเขตพื้นที่ชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านบางพื้นที่เป็นพื้นที่เสี่ยงภัย และห่างไกลครอบครัวซึ่งต้องทำงานอยู่ในพื้นที่ติดต่อกันเป็นระยะเวลานานบางครั้งเป็นปีหรือหลายปีถึงจะได้กลับบ้านมาหาครอบครัว ประกอบกับพื้นที่ที่

รับผิดชอบเป็นขอบเขตพื้นที่ขนาดกว้างใหญ่ทำให้หน่วยประสบปัญหางานล้นมือเนื่องจากพื้นที่รับผิดชอบกว้างทำให้งานเยอะแต่มีคนน้อยเป็นเหตุให้คนต้องทำงานหนักเกินตัว และในบางกรณีก็ได้รับการกิจไปก่อสร้างในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น งานก่อสร้างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ งานก่อสร้างทางหลวงหมายเลข 418 เป็นต้น ดังนั้นขวัญและกำลังใจของข้าราชการทหารสังกัดกองพันทหารช่างที่ 302 จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหน่วย หากกำลังใจไม่ได้รับขวัญและกำลังใจที่ดีแล้ว ก็ยากที่จะปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้ แต่หากได้รับขวัญและกำลังใจที่ดีแล้วก็จะทำให้สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพขวัญและกำลังใจ และปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการทหารสังกัดกองพันทหารช่างที่ 302 ค่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้ทราบถึงระดับขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานและเพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ในอันที่จะทำให้มีการพัฒนาปรับปรุงบำรุงขวัญและกำลังใจของข้าราชการทหารในหน่วยได้อย่างถูกต้องต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการทหารในสังกัดกองพันทหารช่างที่ 302 จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการทหารในสังกัดกองพันทหารช่างที่ 302 จังหวัดพิษณุโลก

นิยามศัพท์เฉพาะ

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง สภาวะทางจิตใจ หรือทัศนคติของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ซึ่งได้แก่ ข้าราชการทหารในสังกัดกองพันทหารช่างที่ 302 จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหาร, ปัจจัยด้านสภาพงาน, ปัจจัยด้านผู้บังคับบัญชา, ปัจจัยด้านเพื่อนร่วมงาน, ปัจจัยด้านโอกาสก้าวหน้า, ปัจจัยด้านความยุติธรรม, ปัจจัยด้านศักดิ์ศรีของอาชีพ, ปัจจัยด้านรายได้และสวัสดิการ, ปัจจัยด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน และปัจจัยด้านสุขภาพ

ข้าราชการทหาร หมายถึง ข้าราชการทหารสังกัดกองพันทหารช่างที่ 302 จังหวัดพิษณุโลก

กองพันทหารช่างที่ 302 หมายถึง หน่วยขึ้นตรงของกรมทหารช่างที่ 3 กองทัพอากาศที่ 3 ตามอัตราการจัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์ (อจย.) หมายเลข 5 - 115 และมีที่ตั้งอยู่ที่ค่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ จังหวัดพิษณุโลก

นโยบายและการบริหาร หมายถึง แนวความคิด แนวทางและการปฏิบัติในการบริหารงานของผู้บริหารภายในหน่วย

สภาพงาน หมายถึง สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ความพึงพอใจต่อสภาพสำนักงานอาคารสถานที่ ความพร้อมทางด้านเครื่องมือและยุทโธปกรณ์ ความเหมาะสมของปริมาณงานที่รับผิดชอบ

โอกาสก้าวหน้า หมายถึง ความมั่นใจในตำแหน่งหน้าที่ การพิจารณาความดีความชอบ การแต่งตั้งโยกย้าย และการส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังพลมีความก้าวหน้าในทุกด้าน

ความยุติธรรม หมายถึง การได้รับการปฏิบัติด้วยความเท่าเทียมจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานในหน่วยงาน เช่น การพิจารณาความดีความชอบตามความรู้ความสามารถความขยัน การพิจารณาลงทัณฑ์ผู้กระทำผิดโดยไม่เลือกปฏิบัติ

ศักดิ์ศรีของอาชีพ หมายถึง การได้รับการยอมรับจากหน่วยงานส่วนราชการ เอกชน ได้รับความศรัทธาเชื่อถือจากประชาชน

รายได้และสวัสดิการ หมายถึง เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง เงินโบนัส หรือค่าตอบแทนอื่นๆ รวมทั้ง การให้ประโยชน์อื่นนอกเหนือจากรายได้ เช่น การดูแลในเรื่องค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล บ้านพักอาศัย การดูแลชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

ความมั่นคงในหน้าที่การงาน หมายถึง ความรู้สึกเชื่อมั่นในอาชีพ มีความมั่นคงถาวร ไม่ถูกเปลี่ยนแปลงหรือถูกยุบ จนทำให้เกิดความหวั่นไหวว่าไม่รู้อนาคตจะเป็นอย่างไร

สุขภาพ หมายถึง สุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ และการส่งเสริมสุขภาพของบุคคลากรในหน่วยงาน

สมมุติฐานในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาถึงสภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของ ข้าราชการทหาร อันเป็นการศึกษาเฉพาะ ข้าราชการทหารสังกัด กองพันทหารช่างที่ 302 จังหวัดพิษณุโลก โดยผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า “ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของ ข้าราชการทหารในสังกัดกองพันทหารช่างที่ 302 จังหวัดพิษณุโลกขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อม จำนวน 10 ปัจจัย” ได้แก่

1. ปัจจัยเกี่ยวกับนโยบายและการบริหาร
2. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพงาน
3. ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บังคับบัญชา
4. ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน
5. ปัจจัยเกี่ยวกับโอกาสก้าวหน้า
6. ปัจจัยเกี่ยวกับความยุติธรรม
7. ปัจจัยเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของอาชีพ
8. ปัจจัยเกี่ยวกับรายได้และสวัสดิการ
9. ปัจจัยเกี่ยวกับความมั่นคงในหน้าที่การงาน
10. ปัจจัยเกี่ยวกับสุขภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการทหารสังกัดกองพันทหารช่างที่ 302 จังหวัดพิษณุโลก
2. ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการทหารสังกัดกองพันทหารช่างที่ 302 จังหวัดพิษณุโลก